

12

Interpres

Parmakkapı, İmam Sokak Ziya bey Han Kat 4
Tel. : 44 72 34 BeyoğluNo. 6 Mart 1967
ulus (Ankara)

ORTANIN SOLU AÇISINDAN

Müzik ve hâfıza

Mustafa Kemal PALAOĞLU

Radyodan taşan güzel bir sesle uyandım.

Genç bir sanatçımız; temiz tatlı, duygulu bir üslupla, Âsum beyin usşak şarkısını okuyordu:

Cânâ, rakibi handan edersin.
Hemen Atatürk'ü hatırladım.
Atatürk bu şarkıyı ne kadar çok severdi.

O, dağlar deviren kahraman; bütün bir milletin ve insanlığın sevgisiyle sarılı adam, aslında hepimizden çok, herkesten çok «kimli, kimseli» sayılmaydı.

Ama unutulamaz ve inkâr edilemez ki Atatürk, bir bakıma «yalnız» dı.

Çankaya sirtlarında yalnız Atatürk.

Gönlündeki o engin, o misil siz melâli, yer yer, gamlı, sitemli, ince ve pek lirik şarkılarıyla tedaviye çalışıyordu herhalde.

Gözlerim daldı. Sanki çok ötelere, çok uzaklara gittim.

Ve şimdi, sanki çok uzaklarda, bol devirli, iri bir «ODEON» plağı dönüyor.

Eski bir gramafonun koca man borusunda, EFTALYA veya BUREAN, ciğerlerindeki bütün gücü ve aşkı vererek okuyorlar:

Ruhumda bu seb, hier-i visalın yanıyor.

Ve sanki araya Atatürk'ün o, inceye yakın mat sesi, bir karışıyor, bir kayboluyor.

Ne zaman Atatürk'ün sevdiği şarkıları dinlesem veya söy lesem; ne zaman gönlüm o hepsi birbirinden güzel Rume li türkülerıyla dolsa Atatürk'ü, çok daha duyarak, çok daha derinden, sanki dizinin dibindeymişim hissini verecek bir yakınlıkla ve yüreğim yanarak hatırlarım.

Hayatta belki hiç bir şey, Atatürk'ün büyük lirizmini, melâlini ve insan tarafım, müzik kadar güçle ve sadakatla yansıtamıyacaktı.

Bunları düşündükçe de müziğin, genel olarak hâfızayla ilişkisini çözmeye çalışırım.

Müziğin hâfızayla derin ilişkisi bulunduğu bir gerçek.

Hattâ hence müzik bir bakı-

ma, hâfızanın kendisi demek, kocaman bir hâfıza demek.

Mitolojinin müzik perileri; hâfıza Tanrıçası MNEMOSY- nin torunlarıymış.

Bu da, müziğin; hâfızanın öz çocuğu olduğunu, çağlar boyunca onun, gür, gülmah, cömert göğüslerinden emerek büyüdüğünü, devam ettiğini anlatıyor.

Herhalde VERDİ, ya da ŞEV Kİ bey, çağlarının hâfızaları en güçlü insanları değillerdi.

Fakat AIDA'nın duygulu bir parçası veya ince, zarif, hüznünlü bir USSAK, yıllar yılı insanların müşterek hâfızası oldu.

Müzik parçalarında bazan bütün bir geçmişi bulmaz mıyız?

Bir aşkı, bir zaferi, bir acıyı, bir sevinci.

Hayatın nesi musiki kadar derin, sadık ve lütufkârdır?

Atatürk'ün bir müzik cephesi vardı.

Atatürk büyük bir gerçekçiydi. Büyük bir «akıl» adamıydı. Ama o ölçüde zengin, duygulu, büyük bir iç âlemi de vardı.

Hiç kuru değildi.

Sanki bir yiğidin, bir öerste dövüdükları bir çelik izlenimini veren iradesini; gani gönlü, duygulu tabiatı ve insan tarafı tamamliyordu.

Atatürk, adına alaturka dediğimiz klasik müziğimizi se verdi. Klasik müzik parçalarından hoşlanırdı.

Ama tümüyle klasik müziğimizi yeterli ve milli buluyor muydu? Hayır.

Atatürk'ün engin gönlü yıllar boyu, iste bu alaturkama gamlı, ya da neşeli, ama en güzel sesleriyle doldu taşıdı. Ama kafası?

Geniş, sağlam, endamlı o muzlarının ortasında, tıpkı bir medeniyet heykeli gibi duran kafası.

Gönlüyle bazan sabahlara kadar beraber olduğu o şarkıları, sık sık söylediği ve incecik,

meçhul bir hüznle kimi zaman söylediği o şarkıları çağdaş ve yeteri kadar milli bulmuyordu.

Yüzyıllar boyunca, Bizans'ın, Arap'ın ve Acem'in, karışa karışa bizden iyice kopartıkları, Türk'e ait olmaktan çok şarka ait olan, bu sesi çağ dışı, dil dışı çağ dışı müziği, Atatürk gibi yüce bir devrimcinin ve katıksız bir halk çocuğunun, milli bulmasına, çağdaş bulmasına şüphesiz imkân yoktu.

Atatürk, diliyle, sesiyle, ezgileriyle özbeöz bizim olan, özbeöz milli olan ve asıl Türk müziği demek gereken halk türkülerimizi sayar, sever ve pek beğenirdi. Gerçek de bu değil midir?

«Azâd edeyim, mürğ-i dil, ten kafesinden» diyen Hüseyin şarkı, adı üzerinde şarkıdır ve sadece şarkıdır.

Ama, «Zalim felek sana nettim, neyledim, Kestin mümkünümü, çarelerimi.»

diyene türkü, düpedüz Türktür ve asıl milli müziğimiz budur.

Atatürk, Türk müzisyenlerinden büyük bir müzik devrimini bekliyordu.

Bize hep Bizans'ı, Arap'ı, Acem'i yansıtan, tek sesli bir tuhaf müzik yerine; Anadolunun dağlarından doruklarından getirilmiş seslerle, türkülerimizin ezgilerinden yararlanılarak yapılmış, çok sesli, dinç, çağdaş ve yüzdelyüz milli bir müzik devrimini ümitlemek; bize bir vatan kurtarmış, bize Osmanlı olmadığımızı, Türk olduğumuzu söylemiş bir büyük devrimcinin, herhalde en tabii hakkı idi.

Atatürk'ün evinde çoğu zaman halk türkülerimizle beraber, o klasik şarkılarımız da söylenirdi, çalınırdı. Ama sadece evinde. Devlet radyosunda ise, büyük ölçüde ve sadece milli müzik parçalarımız olan türkülerimiz ve çok sesli batı müziği parçaları yer alıyordu.

Evinde kendi alışkanlıklarını yaşayan, gönlünün dilediğini söyleyen ve söylenen Atatürk.

Ama dışarda, radyoda, halkevinde, konservatuvarda ve okulda, devrimci Cumhurbaşkanını Atatürk.

Atatürk, bütün prangalarını atmış, damarlarına kanların en tazesini vermiş; bol bol yaratılan ve bol bol yaratan, gerçek ten milli bir müzik ülküsünü, yıllarca yüreğinin en saygılı köşesinde taşımış; yıllarca bir yerli BELA BARTOK'un yolunu beklemişti.

Belki hiç bitmeyecek olan kutsal ödevinin içinde Atatürk, bire bin veren bir hareketli harman yerine henzeyen altın görünüşlü başını, işte böyle bir büyük müzik devriminin sevdiyle doldurdu.

Ama akşam olup evine çekildiğinde artık kendi özel hayatını, alışkanlıklarını, hüznünü ve büyük yalnızlığını yaşayacak; çağlar ötesini gören güzel bakışlarının şöyle durgun bir ânında saz, HÂŞİM beyden, bir demet güzel ses getirecektir:

«Kaçma mecbûrundan ey âhûyu vahşi, ülfet et.»

Bu bayram gününde, bir müzik hahsi vesilesiyle gene seni andım, sevdiğin şarkılarda seni yaşadım Atatürk.

Ne olurdu aramızda olsaydın. Bunun için ömrümü vermeğe ne kadar hazırdım.

Aramızda olsaydın, herhalde milyonlarca topraksız köylüye çoktan toprak dağıtmış olacaktın. Türk alfabesi her köye çoktan girmiş olacaktı. Köy Enstitülerini kapatmağa kimse nin gücü yetmiyecekti.

Okumak, adam olmak şansı bir türlü verilmeyen milyonlarca Türk çocuğu için; mutfağına yılda bir kaç defa zar zor et giren fukara evleri için; böyle bayram sabahlarında bile, yavrularının ayaklarına bir çift yeni pabuç geçiremiyen mutsuz babalar için yaşamahtım.

Ne olurdu yasaşaydın ve bütün bu bayramlar sensiz geçmeseydi.